

Anotace

Cvičení tohoto typu je vhodné zařadit pro názornou ukázkou konjugace sloves. Žáci si díky nim lépe uvědomí, že lze konjugační typ odvodit podle zakončení infinitivu. V tomto pracovním listu bylo jako ilustrační příklad zvoleno sloveso „mluvit“, lze ale samozřejmě použít jakékoliv jiné sloveso s typickým zakončením.

Postup práce

Před obdržení pracovního listu by měli žáci ve vhodném textu najít několik sloves jednoho konjugačního typu, o který poté půjde při plnění úkolů. Sloves by si měli sami všimnout, pokud je to nutné, mohou je vyčasovat. Zde lze využít např. slovesa *mluvit*, *rozumět*, *myslet*. Žáci by měli vědět, že k tomuto typu patří slovesa, která jsou v infinitivu zakončená na *-it*, *-et* nebo *-ět* (viz dotaz v prvním úkolu). Sami by měli být schopní vymyslet další příklady.

Před vlastní prací s korpusem se žáci mohou pokusit odhadnout, která slovesa tohoto typu budou nejfrekventovanější. Učitel si může předem připravit obrázky ilustrující deset nejčastějších sloves (viz řešení) a žáci mohou hádat, o která slovesa jde. Následně dle svých schopností sami, v párech nebo v plénu použijí aplikaci Morfio a ověří si své domněnky. Je možné, že některá slovesa nebudou znát. Učitel by měl po zobrazení výsledků ověřit porozumění např. tím, že žákům opět ukáže obrázky a zeptá se jich, co člověk na obrázku dělá. Žáci jako odpověď musí používat slovesa, která našli.

Je vhodné, aby po vlastní práci s korpusem žáci slovesa použili např. při psaní krátkého příběhu a/nebo aby si je procvičili hrou „aktivity“, během níž jeden žák sloveso namaluje, vysvětlí nebo předvede a ostatní hádají, o které sloveso se jedná.

Pro rychlé a zvědavé žáky vyšší úrovně je možné využít třetí úkol, během nějž mají porovnat produktivitu tohoto vzoru se vzorem „pít“. Zde může učitel také upozornit na to, že slovesa s dlouhým *-í* v infinitivní koncovce patří k jinému typu.

Pokud žáky práce zaujme, mohou hledat také zbývající slovesa stejného konjugačního typu, slovesa dalších typů (dělat, kupovat) nebo slovesa „nepravidelná“ (plavat – plavu...).

1) Jaký tvar má sloveso „mluvit“ pro „já“? Proč? Jaká další slovesa mají stejnou (identickou) konjugaci?

2) Která slovesa se stejnou konjugací jsou asi nejčastější? Použijte Morfio a najděte deset nejčastějších sloves. Napište si je a vymyslete příběh, ve kterém použijete minimálně pět sloves.

---

3) Úkol pro rychlé: Kolik sloves má v korpusu stejnou konjugaci jako *mluvit* (*já mluvím*) a kolik jako *pít* (*já piju*)?

Postup práce s korpusem:

Pro obě první pole vyberte charakteristiku „společný“, protože kořen slova je v infinitivu i konjugované formě stejný (zde *mluv*). Ponechte zde výchozí nastavení (.+), protože chceme najít všechna slovesa. Do prvního políčka pro odlišný formant napište *it* (mluvit), do druhého *ím* (mluvím). U obou vzorů zvolte morfologickou specifikaci *slovesa*. Důležité je vybrat, že se hledají a vyhodnocují tvary, nikoliv lemmata. Velikost písmen můžete ignorovat. Nakonec klikněte na tlačítko Hledat.

Morfio

<+ společný odlišný +> Morf. specifikace:

vzor 1:

vzor 2:

Další vzor

Korpus: Frekvence vyšší než: Hledají se: Vyhodnocují se:

Velikost písmen: ignorovat

Odkaz na toto zadání: <http://morfio.korpus.cz/7ldO1va7>

Pro zobrazení sloves tohoto vzoru zvolte „Výpis“. Zobrazená slovesa následně seřadíte podle frekvence kliknutím na šipku směřující dolů u veličiny fq. Tak získáte deset nejčastějších (viz řešení).

Pro řešení doplňujícího úkolu (pít – piju) postupujte analogicky. Do políček pro odlišný formant tentokrát zadejte *it* a *iju*. Poté porovnejte počet sloves obou typů. Odkaz na toto zadání: <http://morfio.korpus.cz/yrlJeDYV>

Řešení (na základě korpusu SYN2015):

1) Mluvím, protože všechna slovesa, jejichž infinitiv končí na *-et*, *-ět*, *-it* + slovesa *jíst*, *spát*, *stát* mají osobní koncovky *-ím*, *-íš*, *-í*, *-íme*, *-íte*, *-í*.

2) mluvit, představit, vrátit, změnit, chodit, vytvořit, řešit, koupit, platit, vysvětlit

3) Stejnou konjugaci jako mluvit má 537 sloves, jako pít 21. Ve výsledcích se objeví 588, respektive 23 sloves, u některých ovšem najdeme i negativní formy. Přesto je zřejmé, že první typ je výrazně produktivnější než druhý. Když se na výsledky druhého hledání podíváte blíže, zjistíte, že se zde objevuje sedm prefigovaných sloves s kořenem *žit* (dle frekvence: využít, použít, přežít, užít, zažít, prožít, dožít). Další slovesa jsou v pořadí dle frekvence zabít, pít, napít, vypít, bít, rozbít, nalít, šít, opít, zašít, lít, dopít.